

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2024

LATVIAN
HIGHER LEVEL

Monday, 17 June
09:30 - 12:30

Saruna ar Londonas latviešu kora diriģenti un 2023. gada Dziesmu un deju svētku Goda virsdiriģenti Liliju Zobens.

Kāda bija šo Dziesmu svētku koru programma, vai bija viegli to apgūt?

Sākumā viena otra dziesma likās neparasta, bet tā bijis jau agrāk – dziesma mēdz sākt iepatīkties, kad esam to iemācījušies, dziedot. Tas ir tāpat kā ar cilvēkiem – katrā slēpjas daudz vairāk nekā liekas sākumā.

Par nākamo Dziesmu svētku repertuāru būtu jāsāk domāt tad, kad tik tikko nodziedāti iepriekšējie, nebūtu jāgaida divus gadus. Ne jau vienmēr, pasūtot dziesmu, izdodas tā, kā būtu vajadzīgs. Ja gatavotos uzreiz pēc iepriekšējiem svētkiem, varētu saprast un izspriest, kas gājis labi un kas, iespējams, tik labi nav izdevies. Turklāt ir vēl viena problēma – katrus svētkus nāk jauna komanda, bet derētu atstāt dažus cilvēkus, kuri strādājuši iepriekšējos svētkos, tie zinātu, kādas kļūdas pieļautas un nākamajā reizē neatkārtotu tās pašas. Šoreiz gan gribētos uzteikt Dainu Markovu, kura **ārkārtīgi cītīgi** strādājusi, viņai bijuši **jāgāj milzīgi kalni**, lai mēs tiktu pie Dziesmu svētkiem, un tas nav bijis viegli.

Es ļoti priecājos par daudzām dziesmām, piemēram, Emīla Dārziņa “Ciānas bērni” ir fantastiska, Jāzepa Vītola “Beverīnas dziedonis” – šādas dziesmas repertuārā ir jāpatur. Man ļoti žēl, ka līdz repertuāram nekad nenokļūst Jēkaba Graubiņa dziesmas. Viņš bija viens no mūsu visievērojamākajiem komponistiem un folkloristiem, bet jau gadiem viņa darbi tiek **atbīdīti malā**. To pamato, sakot, ka Graubiņa dziesmas koristiem esot pārāk grūtas, bet – mēs dziedam Pētera Vaska “Savā tautā” un vēl citas, ko nemaz nevar saukt par vienkāršām. Manuprāt, tas nav attaisnojums.

Gadu no gada tiek runāts, kādai īsti jābūt Dziesmu svētku tradīcijai – tai jāastingst vai jāmainās?

Nedrīkst stingt, jo tad sāk mirt! Dziesmu svētki vienmēr atspoguļojuši savu laiku – tā arī bija pie mums trimdā. Jauni laiki, jaunas dziesmas no jauniem komponistiem, bet neaizmirstot labāko no senatnes! Tikai tā var uzturēt jaunu paaudžu interesi un iesaistību Dziesmu svētku procesā. Man patīk, ka šoreiz ir koncerts tikai korim *a capella* (dziedājums bez instrumentāla pavadījuma) – “Tīrums”, jo Noslēguma koncertā jau parasti mēģina savienot it visu, kas bijis svētkos – folkloras ansambļi, dejojāji, pūtēju orķestri... Domāju, ka divi koncerti ir ļoti pareiza izvēle, arī 1990. gada svētkos bija divi lieli koncerti.

Dziesmu svētki ir tradīcija, un zinām, ka tradīcijas mēdz mainīties pamazītiņām, ar laiku – nāk jauni cilvēki, un katra paaudze svētkiem pieliek kaut ko no sevis, vienlaikus atmetot šo to no tā, kas vairs neder. Man patīk, ka dažādās koncertprogrammās arvien vairāk tiek iesaistīti bērni.

Kad domā par Dziesmu svētkiem, vissvarīgākais ir domāt un veicināt kora dziedāšanu skolās. Ja nesāk dziedāt jaunos gados, jau no bērnības, tad nekas nesanāk, jo vēlāk iesākt dziedāt ir ļoti grūti. Tas nozīmē, ka, ja Izglītības un Kultūras ministrijas kopīgi neizdomās programmu, kā veicināt kora dziedāšanu skolās, pēc nākamajiem desmit vai piecpadsmit gadiem mūsu Dziesmu svētkiem būs

krīzes punkts. Arī Anglijā ir tā pati problēma, jo skolās palicis vien minimāls skaits mūzikas stundu, ir pat dažas skolas, kurās mūziku nemāca nemaz. Kā mūziķe, kurai mūzika ir **dvēseles maize**, nevaru pieņemt, ka bērniem atņem baudu, ko dod mūzika. Visi taču zinām, ka tiem, kas mācās kādu mūzikas instrumentu, labāk attīstās smadzenes; spēlējot un dziedot attīstās abas smadzeņu puslodes, un tas nozīmē, ka tādām bērnam vieglāk mācīties arī citus priekšmetus, labāk iet ar matemātiku, literatūru, valodām. Turklāt bērns iemācās arī pašdisciplīnu, jo, mācoties gammas, jāstrādā regulāri, katru dienu, un viņš saprot, ka ir jāpiestrādā, lai kaut ko sasniegtu, gluži tāpat kā tas ir vēlāk dzīvē. Nav jau tā, ka pēkšņi veiksies, vispirms jāiemācās, kā strādāt un tad jāstrādā. Tieši šo sistēmu pierāda mūzikas mācība un, ja skolās nemācām mūziku, bērniem atņemam svarīgu dzīves sastāvdaļu, un tas ir grēks, tas tiešām ir grēks!

Ja “Latvija ir zeme, kas dzied” – tad dodiet bērniem iespēju dziedāt! Neatņemiet dziedāšanu no skolu programmām!

Vai varētu būt tā, ka latviešiem “dziedāšanas gēns” ir spēcīgāks nekā citām tautām?

Senos laikos kopā tika dziedāts ļoti daudz dziesmu – kāzās, bērēs, svētdienu vakaros. Patiesībā jau dziedāšana, mutvārdu tradīcija ar tautas dziesmām un pasakām bija vienīgais veids, kā latvieši varēja izpausties. Vakaros, kad darbi apdarīti, esot sēdēts un dziedāts. Var pat teikt, ka latvieši dziedājuši, pateicoties mūsu vēsturiskajiem apstākļiem. Šī dziedāšana bija pamats, lai izveidotos kori – tajos gāja cilvēki, kuri dziedāja **kopš “bērna kājas”**, ganos.

Varbūt dziedāšana tik tiešām ieaudusies mūsu liktenī. Ja pavēro, kas notiek, ja kopā sanāk latvieši, turklāt ne tikai koristi, redzam – visi grib dziedāt. Turklāt mums ir kopējs repertuārs, zinām tautas dziesmas, zinām daudz citu dziesmu. Reiz man jautāja – ko tad dzied angļi, kad sanāk kopā? Bet viņi to nedara, jo nav kopēja repertuāra. Mana paaudze varbūt dziedātu “Bītlu” dziesmas, bet kopējo, apvienojošo dziesmu nav; tas nav tā, kā mums, latviešiem.

Iespējams, šogad daudzi īpaši gaida svētku laika vienotību, kā to noturēt, kā ikdienā saglabāt svētku pacēlumu?

Varbūt – turpināt dziedāt korī, citam, varbūt, iestāties kādā korī? Kad atgriežas ikdienas dzīve, cilvēkiem ir tendence aizmirst to, kas bijis. Esam par daudz pavierši, modernā laikmeta tehnoloģijas aizņem ārkārtīgi daudz laika, piesēžamies pie datora un laiks aizlido. Tagad pati mēģinu atradināties no sociālajiem medijiem, jo tie mani kavē priecāties. Kavē iet dārzā un rūpēties par tomātiem, piezvanīt un satikties ar draudzeni. Kādreiz jau sarakstāties, bet daudz labāk būtu paņemt telefonu un aprunāties. Dzīvais kontakts ir būtisks, un tas mums vienam otru ļautu labāk saprast.

Mēdzam Dziesmu svētkus saukt par tautas lūgšanu – par ko mēs lūdzamies?

Es lūdzos, lai visi paturētu savu latviskumu, savu latvisko identitāti, saprastu, ka mums pieder kaut kas tikpat dziļš, ja ne dziļāks kā citām tautām.

Es lūgtu par to, lai mēs domātu par latviešu valodu, jo tagad daudziem jauniem cilvēkiem patīkamāk liekas sarunāties angļiski. Lai uzturētu mūsu kultūru, katram no mums ir vajadzīga latviešu valoda, tā ir mūsu ārkārtīgi būtiska un dziļa identitātes daļa. Mūsu valoda pauž arī to, ka tautas dziesmās un dzīves veidā parādās īsta cieņa pret dabu, latvieši vienmēr mīlējuši dabu. “Laba

mana māmulīņa, labi mani mācījusi: ne sunīti kājām spert, ne guntiņu, pagalīti". Tā ir mācība, ka dabai nedrīkst darīt pāri. Tas, kas pašreiz notiek pasaulē, parāda, ka cilvēce dabai darījusi pāri. Paši vien esam vainīgi! Latvieši gan vainīgi mazāk, Latvijas daba piesārņota mazāk kā citviet. Latvijā cilvēki var daudz paveikt, jo te esam tuvāk dabai un to labāk izprotam. Mana lūgšana būs par to, lai latvieši turpinātu cienīt un lietot savu valodu, uzturēt savu identitāti un rūpēties par dabu. (<https://www.latviesi.com/mediju-jaunami/es-ludzos-dirigente-lilija-zobens-intervija-dianai-jancei>)

I daļa

(30 punkti)

Atbildiet uz jautājumiem!

1. Skaidrojiet vārdus un frāzes!

- a) ārkārtīgi cītīgi
- b) jāgāž milzīgi kalni
- c) atbīdīt malā
- d) dvēseles maize
- e) kopš bērna kājas

(5 × 1 punkti)

2. Kādu problēmu Dziesmu svētku organizēšanā saskata Lilija Zobens?

(5)

3. Kāda nozīme, pēc Lilijas Zobens domām, ir mūzikas stundu lomai bērna attīstībā un skolas gaitās?

(5)

4. Latvija tiek uzskatīta par zemi, kas dzied. Kāda ir dziedāšanas nozīme latviešu dzīvē? Diskutējiet par to saistībā ar tekstu un savu pieredzi.

(5)

5. Raksturojiet, kā Dziesmu svētki ir atspoguļojuši savu laiku. Kā tie ir palīdzējuši uzturēt latviskumu trimdā?

(5)

6. Dziesmu svētkus mēdz saukt par tautas lūgšanu. Kā jūs to saprotat? Kā tas ir saistīts ar latviskumu un latvisko identitāti?

(5)

II daļa

(30 punkti)

Izsakiet viedokli par apgalvojumu! (100 - 150 vārdu)

Latviešiem "dziedāšanas gēns" ir spēcīgāks nekā citām tautām. Kā jūs to saprotat un vai jūs tam piekrītat?

III daļa

(40 punkti)

Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no tēmām! (ne mazāk kā 300 vārdu)

1. Dziesmu svētki – unikāls latviešu kultūras fenomens.

vai

2. Mūzika ir labākais mierinājums noskumušam cilvēkam. (*Mārtiņš Luters*)